

A VADDISZNÓ TÁPLÁLKOZÁSA (REVIEW)

BODNÁRNÉ SKOBRÁK ERIKA

Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kar
Takarmányozástani és Műszaki Intézet
6800 Hódmezővásárhely, Andrásy út 15.
bodnarne@mgk.u-szeged.hu

ABSTRACT - Diet of the wild boar

The author summarize most of the European studies on the nutrition of the wild boar. The composition of the diet is demonstrated in woodlands and on arable lands, in lowlands and mountains. The preference of the consumed plants is listed by several authors and certifies the opportunistic way of life of the species. Data on nutritional and water requirement of the wild boar are also discussed. The food preference, the feeding and territorial behaviour help us to understand why so frequent the wild boar damage on the agricultural areas.

Kulcsszavak: vaddisznó, élőhely, növényi táplálékok, állati táplálékok

Keywords: wild boar, habitat, diet, vegetable foods, animal foods

A vaddisznó hazánkban gyakori előfordulású nagyvad, amely rejtett életet él, többnyire csak szürkületkor vagy éjszaka hagyja el az erdőt, nappal pihen (SÁROSSY, 1982). A hazai populáció a *Sus scrofa attila* alfajhoz tartozik. A vaddisznó napjainkban Európa nagy részén, Szibériában, Indiában, sőt Japánban is megtalálható (UJHELYI, 1998) invazív faj. Olyan területekre is visszatelepítették, ahol korábban alig fordult elő, így Észtországba, Skandináviába (ERKINARO et al., 1982) és Skóciába (LEAPER et al., 1999). Az a faj a nagytestű emlősök közül, mely széles földrajzi eloszlást mutat. Elfoglalja a félsivatagokat, a mocsarakat, az erdei ökoszisztémákat és a magas hegységi területeket (HERRERO et al., 2006).

A vaddisznó territóriumának elsősorban a táplálékszükségletet kell fedeznie és a szaporodás lehetőségeit biztosítani (PÁLL, 1982). Az állat annál kisebb területen megél, minél könnyebben jóllakhat, és a szaporodásához szükséges környezetet, valamint jó közérzetét szolgáló nyugalomát megtalálja. A kondák erősen kötődnek a megszokott és kialakított területükhöz. Az általános nézettel szemben a vaddisznó ha teheti nem vándorol, ellenkezőleg: ha békén hagyják, és területén elég élelmet talál, ragaszkodik választott élőhelyéhez (MEYNHARDT, 1986).

BREHM (1995) a vaddisznó táplálkozásáról azt írja, hogy az erdőben és a mezőn minden ehető táplálékot összeszed, például szarvasgombát, rovarlárvákat, férgeket, csigákat, egereket, madártojásokat, ősszel és télen összeszedi a lehullott tölgy- és bükkmakkot, mogyorót, gesztenyét, a szántóföldeken a burgonyát, répát, kalászos és hüvelyes veteményeket. Megeszik azonban mindenféle állati- és növényi eledelt, megeszi az elhullott vagy elejtett állatok oszlásnak indult hulláját még akkor is, ha az saját fajtájabeli volt. Ha a körülmények kényszerítik, valóságos ragadozó lesz, megtámadja az őzgidát és a szarvasborjút, követi a megsebesített, vagy a rossz táplálkozás miatt elgyengült szarvast, dämvdát és őzet, hogy alkalmas pillanatban végezhesen velük, sőt végső szükségben még arra is van példa, hogy saját malacait is megeszi. A vaddisznókat MEYNHARDT (1986) is mindenevőknek nevezi, bár szerinte ez nem jelenti azt, hogy mindent felfalnak, ami csak eléjük kerül, azaz nagyon sokféle dolog van, amit meg sem

érintenek. A szakirodalom néha a gombát is disznóeledelként tünteti fel, azonban éveken át tartó megfigyelései szerint a disznók sem mérgező, sem ehető gombát nem fogyasztottak. Ellenkezőleg, a legkínosabb pontossággal körülírták a gombákat. COLLINS (1991) gyomortartalom vizsgálatai szerint táplálékuk 89,4%-ban növényi, 6,4%-ban állati és 4,2%-ban egyéb eredetű. Előszeretettel fogyasztja a földön fészkelő madarak tojásait, ez azonban nehezen bizonyítható, mivel a tojáshéj a gyomorban megemésztődik (NYENHUIS, 1991). Európa számos országában a vaddisznó a legfőbb veszélyeztetője a fészkelő erdei szalonkának (BAETIG, 1995; HOODLESS és SAARI, 1997; ESTOPPEY, 1998; SCHLEY et al., 1998 a,b; SPITZ, 1999).

A növényi táplálék általában fűből, fák és bokrok hajtásaiból, gyökerekből, gumókból, magvakból és termésekből áll (GIULIANO – TANNER, 2005). A csekély állati eredetű táplálék egy része férgekből, ízeltlábúakból, csigákból, kagylókból és kisebb gerinces állatokból áll, de nem vetik meg az elhullott állatokat sem. Spanyolországi vizsgálatok szerint a környezet kínálata szabja meg az elfogyasztott táplálékok körét. A termesztett növényeken túl jelentős állati eredetű táplálék (kígyók, erdei egér, cickány, hal) fogyasztásáról írnak HERRERO et al. (2006). Megfigyeléseik szerint a földben élő ízeltlábúak fogyasztásának feltétele azok mérete, kiemelkedő tápláléértéke és nagy tömegben való jelenléte.

Úgy találták, hogy egyes növényi részeket eltérő arányban, és az évnek csak bizonyos szakában fogyasztanak. GENOV (1981a) lombhullató erdőkben és mezőkön élő egyedek gyomortartalma alapján 131 növényfaj fogyasztását bizonyította, amiből 71 % volt a termesztett növény. Amennyiben termesztett növény vagy kiegészítő takarmány nem áll rendelkezésre, akkor az energiában gazdag terméseket, magvakat például a tölgy- és bükkmakkot részesítik előnyben (GROOT BRUIDERINK et al., 1994; MASSEI et al., 1996). Azokon a területeken, ahol a túlelű erdők, égerlápok és nádasok dominálnak, ott a vaddisznó takarmánybázisa a földalatti táplálékokon, fák kérgén, gerinctelen és elhullott állatokon alapul. BAUBET és munkatársai (2004) vizsgálatai szerint az elfogyasztott táplálék 99 %-a növényi, 1 %-a állati eredetű volt. A szezonális táplálékvizsgálat eredménye azt mutatta, hogy a téli időszakban a vaddisznó fő táplálékát a gyökerek (61 %) és húsos gyümölcsök (15 %) tették ki. Tavasszal a zöld növényi részek domináltak (33 %), ezt egészítette ki a gyökér (25 %) és a kukorica fogyasztása (21 %).

A vaddisznó jól alkalmazkodik a táplálékforrások időbeli és/vagy térbeli változásaira (SCHLEY – ROPER, 2003). Táplálékbőség esetén lehetőség szerint táplálkozik, gyakran kiaknázza a termesztett növények adta lehetőségeket, vagy akár nagy távolságokat is megtesz táplálékáért (SINGER et al., 1981; MERIGGI – SACCHI, 1992). Az élőhely méretének felaprózódása, illetve az erdei élőhelyeket a művelt területekkel összekötő sávok táplálékszegénysége szintén a kultúrnövények nagyobb arányú fogyasztására ösztönzi az állatokat (GENOV, 1981b).

A természetes táplálékbázist jól kiegészítik a vadföldön termesztett takarmányok. Vadföldön általában a vadgazdaság területén kialakított olyan mezőgazdasági művelés alatt álló szántó-, legelő- vagy rétterületeket értünk, amelyeknek célja az ott élő vadállomány ellátása a természetes vadtakarmányokon felül zöld- és abraktakarmányokkal (KÖLÜS, 1979). A vaddisznóskertben a kerítésen belül a nem erdőállománnyal borított területeket vadföldként kell üzemeltetni. A vadföldek PÁLL (1982) által javasolt terményösszetétele a következő: 10 % szalastakarmány, 60 % szemes termény, 30 % gumós takarmány.

Bevált takarmányfélések a búza, kukorica, zab, árpa, borsó, csicsóka, burgonya, répa, takarmánytök és a lucerna. A lucerna helyett homoktalajokon a beltartalmi értékeit tekintve kedvezőbb baltacim termesztése ajánlható, mely pillangós növény. VASS (1994) szerint a legjobb csont- és agancsnövesztő téli takarmányok egyike. Jó szolgálatot tesz a

hordozható kerítés, melynek használatával a vadföldek szakaszosan bocsáthatók a vad rendelkezésére.

A vaddisznó táplálóanyag igénye majdnem azonos a házi sertésével, azzal a különbséggel, hogy a gyengébb minőségű takarmányokat is hasznosítani tudja. A vadkan napi szükséglete nem éri el a házi kanokét, mert növekedési erélyük sokkal gyengébb. A kocák energiaszükséglete a vemhesség és a szoptatás ideje alatt rendkívül magas, ami megemelt abrak adaggal elégíthető ki. A szülőköt 50 kg-os tömeg eléréséig energiadús takarmánnyal kell ellátni, ezután energiában szegény és fehérjedús (min. 14%) takarmányt igényelnek kifejllett tömegük eléréséig. A telet könnyebben átvészelik megemelt vitamin-, ásványi anyag kiegészítés mellett (NIXDORF - BARBER, 2001).

Külföldön egyre több vaddisznó részére összeállított táp (vemhes koca táp, szoptató koca táp, kantáp, indítótáp, növendéktáp, befejezőtáp) kerül forgalomba (BLAWAT et al., 1997). A malactápok egyik fontos összetevője a szója, amely hazánkban a házilag összeállított keveréktakarmányokból magas ára miatt gyakran hiányzik, illetve olcsóbb, gyengébb minőségű összetevővel helyettesítik. A takarmányok kedvezőtlen beltartalma (egyoldalú szénhidrátdús táplálék, Mg hiány és F többlet) egyúttal a vadkan agyar szilárdságának leromlásához vezethet (LENCSES - SYPOSS, 1999).

A kiegészítő takarmányok etetésekor, főként a téli időszakban megnövekedett a gyökerek és az állati eredetű táplálékok fogyasztása (GROOT BRUINDERINK et al., 1994). Valószínű, hogy ezáltal kompenzálták az állatok a fehérje szükségletüket. Jó makktermésű években megfigyelhető az egyéb növényi részek fogyasztásának csökkenése és az állati eredetű táplálékok fogyasztásának növekedése. A preferencia vizsgálatok alapján kimutatható, hogy a makk előnyt élvez a mezőgazdasági terményekkel szemben, sőt a kiegészítő takarmányként adott zabbal és kukoricával szemben is (MACKIN, 1970; JEZERSKI és MYRCHA, 1975; ANDRZEJEWSKI és JEZERSKI, 1978). A makk hiánya befolyásolja az állatok kondícióját és a szaporulat számát, főként azokon az élőhelyeken, ahol az alternatív táplálóanyag források limitáltak (GROOT BRUINDERINK és HAZEBROEK, 1995).

KÖLÜS (1979) az ivóvízkérdés megoldását a vadgazdálkodás egyik legfontosabb feladatának tartja, hiszen a vadon élő állat ugyanúgy igényli a vizet, mint bármely háziállat. Különösen a malacoknál okozhat jelentős elhullást a nem megfelelő minőségű és mennyiségű ivóvíz. Megfigyelések szerint, ha az etetőhely 5-10 m-es körzetében biztosított az ivóvíz, a disznók a takarmány fogyasztása közben is isznak. Ez főleg táp fogyasztásánál igaz. Így a felvett takarmány az elfogyasztott vízzel a gyomorban folyamatosan duzzad meg, és jóllakottsági érzést vált ki. A vaddisznó vízigénye takarmány szárazanyag kilogrammonként 3,0 liter (BAITNER, 1967), azaz az átlagos napi vízszükséglete 5,0-7,0 liter/egyed.

Az ivóvízen kívül fontos még a dagonyák biztosítása, melyek az állatok testének hűtésére, és a külső paraziták elleni védelemre szolgálnak. Fontos, hogy ha nincs a kertben természetes vízforrás, akkor az itatóhelyek létesítéséről, a dagonyák rendszeres feltöltéséről a vadgazdálkodónak gondoskodnia kell. A téli időszakban jégmentes vízfelület híján ivóvízigényüket a hó fogyasztásával is ki tudják elégíteni, azonban ez extra takarmányfogyasztást von maga után (NIXDORF - BARBER, 2001).

SCHLEY (2000) megfigyelései szerint a vaddisznó kedvenc kultúrnövénye a kukorica, amelyet elsősorban tavasszal és ősszel látogat. Tavasszal a vetőgép nyomán felszedi a vetőmagot, amivel önmagában is átlagosan 40 % termés kiesést okoz, de ősszel is gyakran és nagy mennyiségben fogyasztja a lábon álló kukoricát. A vaddisznó jelenlétét összerágott és letört kukoricacsövek jelzik. Opportunista mindenevő táplálkozási típusa párosul nagy testméretével, így a szántóföldi növényekben okozott kár igen jelentős lehet.

A vaddisznó táplálékkeresés közben naponta több hektár területet jár össze legalább 10 cm mélyen (VAN VUREN, 1984). Ezzel a tevékenységével számos növényfaj kipusztulását okozhatja, jelentősen átalakítja a talaj felszínét és szerkezetét, elősegítheti az élőhelyen az erózió kialakulását.

IRODALOMJEGYZÉK

- Andrzejewski, R. – Jezierski, W. (1978): Management of a wild boar population and its effects on commercial land. *Acta Theriologica*, 23, 309-339.
- Baettig, M. (1995): *Sus scrofa* L., 1758. In: *Saugetiere der Schweiz: Verbreitung – Biologie – Ökologie* (Ed.: by Denkschriftenkommission der Schweizerischen Akademie der Naturwissenschaften), 428-432. Birkhauser-Verlag, Basel, Boston, Berlin.
- Bainter K. (1965): Gazdasági állatok takarmányozása. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest
- Baubet, E. – Bonenfant, C. – Brandt, S. (2004): Diet of the wild boar in the French Alps. *Galemys*, 16: 99-111. ISSN: 1137-8700.
- Blawat, P. - Bazylo, R. - Hodgson, D. - McNikol, L. (1997): Guidelines for estimating wild boar cost of production based on a herd of 20 sows. Manitoba Agriculture and Food Office, Canada, www.gov.mb.ca/abriculture/financial/farm/cac14s01.html, (2002.01.14.)
- Brehm, A. (1995): AZ állatok világa. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, CD-ROM
- Collins, J. (1991): The wild boar in North Carolina. North Carolina Wildlife Resources Commission Division of Wildlife Management, Raleigh, North Carolina, USA
- Erkinaro, E. - Heikura, K. - Lindgren, E. - Pullianen, E. - Sulkava, S. (1982): Occurrence and spread of the wild boar (*Sus scrofa*) in eastern Fennoscandia. *Memoranda Flora and Fauna Fennoscandia*, 58, 2, 39-47.
- Estoppey, F. (1998): Waldschnepfe. In: *Schweizer Brutvogelatlas* (Ed.: by H. Schmid, R. Luder, B. Naef-Daenzer, R. Graf, N. Zbinden), 246-247. Ala Verlag, Möhlin.
- Genov, P. (1981a): Food Composition of Wild Boar in North-eastern and Western Poland. *Acta Theriologica*, 26, 10, 185-205.
- Genov, P. (1981b): The significance of natural biocenoses and agrocenoses as the source of food for wild boar (*Sus scrofa* L.). *Ekologia Polska*, 29, 117-136.
- Giuliano, W.M. – Tanner, G.W. (2005): Ecology of wild hogs in Florida. WEC 191, IFAS Extension, University of Florida, 1-5.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A. - Hazebroek, E. - Van der Voet, H. (1994): Diet and condition of wild boar (*Sus scrofa scrofa*), without supplementary feeding. *Journal of Zoology London*, 233, 631-648.
- Groot Bruinderink, G.W.T.A. - Hazebroek, E. (1995): Modelling carrying capacity for wild boar *Sus scrofa scrofa* in a forest/heathland ecosystem. *Wildlife Biology*, 1, 81-87.
- Jezierski, W. – Myrcha, A. (1975): Food requirements of a wild boar population. *Polish Ecological Studies*, 1, 61-83.
- Herrero, J. – Garcia - Serrano, A. – Couto, S. – Ortuno, V.M. – Garcia - Gonzalez, R. (2006): Diet of wild boar *Sus scrofa* L. and crop damage in an intensive agroecosystem. *European Journal of Wildlife Research*, Vol. 52. No. 4. 245-250.
- Hoodless, A. – Saari, L. (1997): *Scolopax rusticola*. In: *The EBCC Atlas of European Breeding Birds* (Ed.: by W. J. M. Hagemeijer and M. J. Blair), 292-293. T and AD Poyser Natural History, London

- Kölüs, G. (1979): Vadföldgazdálkodás és vadtakarmányozás. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 48-52.
- Leaper, R. – Massei, G. – Gorman, M.L. – Aspinall, R. (1999): The feasibility of reintroducing wild boar (*Sus scrofa*) to Scotland, Mammal Review, 29, 239–259.
- Lencsés, GY. – Syposs, T. (1999): Ásványianyag és szilárdságvizsgálatok vaddisznóagyarakon. Nimród, 3, 18-19.
- Mackin, R. (1970): Dynamics of damage caused by wild boar to different agricultural crops. Acta Theriologica, 15, 447-458.
- Massei, G. - Genov, P.V. - Staines, B.W. (1996): Diet, food availability, and reproduction of Wild Boar in a Mediterranean coastal area. Acta Theriologica, 41, 3, 307–320.
- Meriggi, A. - Sacchi, O. (1992): Habitat selection by Wild Boars in Northern Apennines (N-Italy). In: *Proceedings of the International Symposium 'Ongulés/Ungulates 91'* (Ed.: by F.Spitz *et al.*), pp. 661. SFEPM-IRGM, Toulouse, France.
- Meynhardt, H. (1986): Vaddisznóriport - Életem a vaddisznók között. Gondolat Kiadó, Budapest, 23-25.
- Nyenhuis, H. (1991): Feindbeziehung zwischen Waldschneepfe (*Scolopax rusticola* L.), Raubwild und Wildschwein (*Sus scrofa* L.). Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung, 162, 174-180.
- Nixdorf, R. - Barber, D. (2001): Wild boar production. Economic and production information for Saskatchewan producers. Livestock Dept. Branch, Saskatchewan Agriculture and Food, Regina, Saskatchewan, Canada, 7-9.
- Páll, E. (1982): A vaddisznó és vadászata. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 124-125.
- Sárossy, I. (szerk.) (1982): Mezőgazdasági lexikon. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest
- Schley, L. – Krier, A. – Baghli, A. – Roper, T. J. (1998a): Hunting records of game species in Luxembourg during the period 1946 to 1995. Bulletin de la Société des Naturalistes Luxembourgeois, 99, 69-75.
- Schley, L. – Krier, A. – Wagner, M. – Roper, T.J. (1998b): Changes in the Wild boar *Sus scrofa* population in Luxembourg during the period 1946 to 1996. Bulletin de la Société des Naturalistes Luxembourgeois, 99, 77-85.
- Schley, L. (2000): The Badger (*Meles meles*) and the Wild Boar (*Sus scrofa*): Distribution and Damage to Agricultural Crops in Luxembourg. PhD. Thesis, University of Sussex. 20-22.
- Schley, L. - Roper, T. J. (2003): Diet of wild boar *Sus scrofa* in Western Europe, with particular reference to consumption of agricultural crops. Mammal Review, 33, 43-56.
- Singer, F.J. - Otto, D.K. - Tipton, A.R. - Hable, C.P. (1981): Home ranges, movements, and habitat use of the European Wild Boar in Tennessee. Journal of Wildlife Management, 45, 2, 343–353.
- Spitz, F. (1999): *Sus scrofa* L. 1758. In: The Atlas of European Mammals (Ed.: by A. J. Mitchell-Jones, G. Amori, W. Boganowicz, B. Krystufek, P. J. H. Reijnders, F. Spitzenberger, M. Stubbe, J. B. M. Thissen, V. Vohralík, J. Zima), 380-381. T and AD Poyser Natural History, London

- Ujhelyi P. (1998): Magyarország flórája és faunája. Emlős állatok. Kossuth Kiadó Rt., Com-Com Bt., CD-ROM
- Van Vuren, D. (1984): Diurnal Activity and Habitat Use by Feral Pigs on Santa Cruz Island, California. California Fish and Game, 70, 140-144.
- Vass, T. (1994): Vadgazdálkodás, vadászat II. Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó, Budapest, 34-36.